

ΤΡΙΣ ΤΟΥΛΙΑΤΟΥ, ΓΙΑΤΙ ΈΧΕΙΣ ΜΕΤΑΦΈΡΕΙ ΣΤΗ ΓΚΑΛΕΡΙ RODEO ΌΛΑ ΤΑ ΡΟΛΌΓΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΎ ΜΟΥΣΕΪΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ “ΜΗΤΕΡΕΣ” ΤΟΥΣ;

Κείμενο της: Δέσποινας Ζευκλή
Αθηνόγραμμα
3 Νοεμβρίου 2022

Η εικαστικός μας μιλά για το έργο - δάνειο της ωρολογιακής εγκατάστασης στην γκαλερί του Πειραιά που «ξεκίνησε με ερωτήσεις και συνεχίζει με ερωτήσεις».

Από τις 22 Σεπτεμβρίου και μέχρι τις 12 Νοεμβρίου το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης έχει μείνει... χωρίς χρόνο. **Ολόκληρη η ωρολογιακή εγκατάστασή του μουσείου, δηλαδή συνολικά 37 επιτεύχια ρολόγια και 3 μητέρες, απεγκαταστάθηκαν από τους χώρους έκθεσης, διέλευσης και διοίκησης του Μουσείου και έχουν εγκατασταθεί στη γκαλερί RODEO**, μαζί με το νομικό πλαίσιο και την επικοινωνία με το Μουσείο σχετικά με το αίτημα δανείου του εξοπλισμού του. Η ιδέα για το έργο «μητέρες» είναι της Ίριδας Τουλιάτου, η οποία όλο και πιο συνειδητά τα τελευταία χρόνια **αναζητά τα «παραθυράκια» εκείνα που μας επιτρέπουν τα τεντώσουμε τα όρια των συστημάτων που μας κυβερνούν**. Θα επιστρέψουν τα ρολόγια στις ακριβείς θέσεις τους αμέσως μετά το πέρας της έκθεσης; Τι μένει από το έργο στην κατοχή της εικαστικού; Πώς είναι να αποχωρίζεσαι τις μητέρες σου; Μιλήσαμε μαζί της για τις διαφορετικές διαστάσεις, κριτικές, νομικές, συναισθηματικές, του έργου της.

Πώς προέκυψε η ιδέα για το έργο «μητέρες»;

Οι μητέρες είναι καταρχήν δύο μετατοπισμένα συστήματα, το ένα χρόνου και το άλλο, πόσιμου νερού. Και τα δύο **συνδέονται σε δίκτυα παροχής και διανομής και λειτουργούν σαν αντικείμενα και σαν συνθήκες**. Είναι ένθετα σε άλλα δίκτυα υποστήριξης και προτύπων, είναι κοινόχρηστα και σε συνεχή διαπραγμάτευση με τον ιδιωτικό και το δημόσιο χώρο και με τα δικαιώματα σε αυτούς.

Οι μητέρες βρίσκονται παράλληλα στους δύο χώρους της RODEO, στον Πειραιά και το Λονδίνο, και διέρχονται από έναν τρίτο, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στο ΦΙΞ. Στον Πειραιά, το έργο αποτελείται από την διαδικασία δανεισμού της ωρολογιακής εγκατάστασης του ΕΜΣΤ, δηλαδή από συνολικά 37 επιτεύχια ρολόγια και 3 μητέρες, που απεγκαταστάθηκαν από τους χώρους έκθεσης, διέλευσης και διοίκησης του Μουσείου στις 22 Σεπτεμβρίου και έχουν εγκατασταθεί στη RODEO μέχρι τις 12 Νοεμβρίου, μαζί με

το νομικό πλαίσιο και την επικοινωνία με το Μουσείο σχετικά με το αίτημα δανείου του εξοπλισμού του.

Στο ΕΜΣΤ, που μένει χωρίς χρονική σήμανση για την διάρκεια της έκθεσης υπάρχει μία πολύ μικρή ιδιόχειρη επιγραφή στο ταμείο και γραφείο πληροφοριών που αναφέρει:

Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης έχει δανείσει την κεντρική ωρολογιακή του εγκατάσταση στην RODEO για την έκθεση μητέρες / mothers της Τρις Τουλιάτου από την 1 Οκτωβρίου έως και τις 12 Νοεμβρίου 2022.

Αν προσέξει κανείς τους τοίχους σε περίπου 12 ορατά στο κοινό σημεία, υπάρχουν μικρές ανωμαλίες.

Στο Λονδίνο υπάρχουν αντίστοιχα 11 ψύκτες πόσιμου νερού που αποσύρθηκαν πρόσφατα από δημόσια κτίρια -σχολεία, δικαστήρια, διοικητικούς οργανισμούς, νοσοκομεία κλπ, στην Αθήνα και έχουν συνδεθεί με το δίκτυο πόσιμου νερού μέσω της γκαλερί. Λειτουργεί με όση πίεση και αποθέματα μας είναι διαθέσιμα.

Τι είχες αρχικά στο μυαλό σου και πώς η ίδια η διαδικασία της έρευνας και της επικοινωνίας με το μουσείο αλλά και τα «ευρήματα» επηρέασαν τη δημιουργία του έργου;

Η ενασχόληση με τις υποστηρικτικές δομές, τον λειτουργικό εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για τη λειτουργία ενός οργανισμού, **τη συμβολική και υλική οικονομία μέσα στην οποία διαμορφώνεται η καλλιτεχνική πρακτική** και τις συνθήκες για να γίνει η τέχνη ορατή στο κοινό - είναι μέρη της πρακτικής μου και της έκθεσης αυτής.

Το έργο στο Λονδίνο, είχε εκτεθεί στην Αυστρία στην ατομική μου έκθεση στην Grazer Kunstverein φέτος το καλοκαίρι και νιώθω ότι προξένησε αυτόν τον διάλογο σαν μέρος ενός διευρυμένου διπτύχου, μίας σειράς χειρονομιών που αναφέρονται στο ιδιωτικό και στο δημόσιο, στην κοινή χρήση και κοινή διάθεση, στην παραγωγή, την αναπαραγωγή και στη μη παραγωγή, θα πρόσθετα ότι **αναφέρονται ακόμα και σε οικειότητες, στο παρένθετο, στο βιολογικό.**

Η αλήθεια είναι ότι **το έργο - δάνειο της ωρολογιακής εγκατάστασης στον Πειραιά ξεκίνησε με ερωτήσεις και συνεχίζει με ερωτήσεις.**

Μία αρχειακή φωτογραφία που φαίνεται το κτίριο ΦΙΞ στα θυρανοίξια του σαν ένα κέλυφος χωρίς ακόμα έργα, μόνο τοίχοι και ρολόγια, μου δημιούργησε ένα συναίσθημα, κι έκτοτε περιηγήθηκα στο Μουσείο πάντα αναλογιζόμενη και αυτό το παράδοξο κάπως αντικείμενο που προϋπήρχε και παρεμβαλλόταν στα εκθέματα.

Μέσα στο καλοκαίρι συντάξαμε με τη Σύλβια Κούβαλη το επίσημο αίτημα δανεισμού προς στην καλλιτεχνική διευθύντρια και τις Τεχνικές Υπηρεσίες του Μουσείου και μετά συνέχισα με μία σειρά από γράμματα, εγκρίσεις, διοικητικό συμβούλιο, συναντήσεις, συμβόλαια, ερωτήσεις και νομικές διαδικασίες, που συνεχίζονται κατά την διάρκεια της έκθεσης και του δανείου της εγκατάστασης.

Η τεχνική ορολογία του συστήματος, ρολόγια σκλάβοι και ρολόγια μητέρες που έδωσαν και τον τίτλο στην έκθεση, ο τρόπος λειτουργίας, η χρήση, οι ιεραρχίες και η εργασία στην οποία αναφέρονται τετοια συστήματα, ο τρόπος που διαχειρίζονται την ολότητα του χρόνου όπως και την ιδιοποίησή του, είναι τα ευρήματα που τελικά θεωρώ επηρέασαν το έργο.

Η μετατόπιση του χρόνου από το μουσείο δημιούργησε ταυτόχρονα διάρκεια και ρήξη. Δεν είναι αποχώρηση, δεν είναι έξοδος, δεν είναι time-out. Το σύστημα παλεύει για την επανοικειοποίησή του, για τις αποστάσεις του, με μικρές νέες διάρκειες και απώλειες,

κομμάτι-κομμάτι. Το έργο εκθέτει τελικά επαναχρησιμοποίηση του χρόνου, μία προσπάθεια για ένα δικαίωμα σε ανάπτυγμα, που κατοχυρώνεται ως μητέρα συμφωνία.

Μια αντιμετώπιση της συστημικής αποτυχίας στο πλαίσιο μιας νότιας προοπτικής

Θα μπορούσε να πει κανείς πώς το έργο αυτό βασίζεται σε μια αλφαβήτα της θεσμικής κριτικής. Με ποιόν τρόπο θεωρείς ότι αυτή μπορεί να έχει νόημα σήμερα; Αναζητάς κάποιο twist σε σχέση με την ιστορία του καλλιτεχνικού αυτού είδους;

Το ερώτημα θα έχει τεθεί φαντάζομαι πολλές φορές από το '70 και μετά καθώς βρισκόμαστε αντιμετώπι με τα μάλλον ανένα ερωτήματα σε σχέση με τους τρόπους διακυβέρνησης και τους παγκόσμιους μετασχηματισμούς, πώς να λειτουργήσουμε, με τον ένα ή τον άλλο στόχο κατά νου και κάτω από αυτές τις διαδικασίες, γιατί έτσι, όχι γι' αυτό, πως αλλιώς κλπ. Μπορεί λοιπόν να εισέρχεται σε γενεαλογίες, κύματα και προηγούμενες γλώσσες θεσμικής κριτικής για να ενσωματώσει την συνέχεια και τις ρήξεις του συστήματος, τις απώλειες και τα κενά της γλώσσας, του υλικού, του χρόνου, της οικονομίας, της ενέργειας. Έχει νόημα επειδή αναπτύσσεται μαζί με τις αλλαγές και κυρίως καθώς συνδέεται με άλλες μορφές κριτικής και εντός και εκτός του πεδίου της τέχνης. Επίσης, όταν η ίδια η ιστορία του καλλιτεχνικού αυτού είδους όπως και θεμελίωση των θεσμών και της κριτικής είναι κυρίως προϊόν του δυτικού κόσμου, **μια αντιμετώπιση της συστημικής αποτυχίας στο πλαίσιο μιας νότιας προοπτικής, ή μιας προοπτικής που προέρχεται από τη Μεσόγειο και τον Κόλπο με ενδιαφέρει.**

Η έννοια του copyright αλλά και της υπόστασης του έργου τέχνης αναδεικνύεται σε κεντρική στη δουλειά σου. Κατά πόσο σου ανήκει το έργο;

Ιδιαίτερα στις μητέρες στον Πειραιά, υπήρχε μία πολύ συνειδητή κίνηση να χρησιμοποιήσω ένα αντικείμενο το οποίο δεν επέρχεται στην κυριότητα μου, και με αυτή τη συνθήκη να δοκιμάσω μία διαδικασία ταυτοποίησης του έργου με τον δημιουργό, μπαίνοντας και βγαίνοντας από τρύπες και παράθυρα. Με ενδιαφέρει και να νιώσω και την επικείμενη απώλεια του αντικειμένου της επιθυμίας μου.

Σε πολλά από τα πρόσφατα έργα τα αντικείμενα δεν έχουν μοναδική υπόσταση, ούτε είναι αυθεντικά, συνήθως προϋπάρχουν, είναι χρησιμοποιημένα, ανήκουν σε τυπολογίες και είναι αναπαράξιμα, ξοδεύονται, μετακινούνται, ανταλλάσσονται, αντιγράφονται κλπ. **Θέτουν κι άλλους όρους στις διαδικασίες συντήρησης και συλλογής και αποφεύγουν να γίνονται κτήματα, όμως δημιουργούνται και λειτουργούν σαν κοινές συνθήκες ή έχουν ανταλλακτική φύση.**

Προσπαθώ να χειρίζομαι τα έργα σαν δημόσιες εμμονές και όχι σαν προσωπικά statement, παρόλα αυτά για να κρατήσεις ένα πάτωμα, ένα δωμάτιο, έναν χώρο η διαδικασία δεν γίνεται ανώνυμα ούτε αποστασιοποιημένα. **Ίσως σαν γυναίκα με απασχολεί πέρα από στιγμές οργάνωσης υλικού περιορισμού, διαταραχής και φθοράς, μια μεγαλύτερη κατανόηση και μια διαφοροποιημένη και διευρυμένη έννοια της βιογραφίας.**

Γιατί θεωρείς ότι η αντίσταση στη δημιουργία του έργου ήταν μικρότερη από αυτή που ήλπιζες;

Το έγγραφο στο κείμενο γιατί πάνω από όλα με αυτόν τρόπο εμπλέκομαι, συμμετέχω σε αυτό το σύστημα, περιγράφω τις συνηγορίες μου, ενεργοποιώντας τις εγγενείς αντιφάσεις του έργου.

Η σύγκρουση είναι αναμφισβήτητο μέρος του και ναι, μπορεί να ήλπιζα σε περισσότερη απόσταση ή άλλες δυναμικές μεταξύ μας. **Δεν εργάστηκα πραγματικά σε αντίθεση με το θεσμό, αλλά εντός αυτού, διερωτώμενη.**

Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι μια καλλιτεχνική πρακτική που δεν εκφράζει πλέον τη βεβαιότητα -αυτό που κάποτε όριζε την πολιτικοποιημένη καλλιτεχνική πρακτική- αλλά μάλλον **μια πρακτική που εκφράζει και παραδειγματίζει την αμφιβολία και την αντίφαση ή τα παράπονα, αφήνει και τα πλαίσια ανοιχτά και εύπλαστα.**

Η ίδια η συνείδηση του έργου περικλείει αντιστάσεις σε μία κανονική διαχείριση και φυσικά αντίσταση δεν είναι μόνο άρνηση, αντίσταση είναι και μία εύφορη κοινότητα, ένας πληθυντικός στον τίτλο μητέρες.

Τι αποκαλύπτει για σένα η λίστα με τις εταιρείες που διαχειρίζεται η εταιρεία που ελέγχει τα ρολόγια του μουσείου; Για ποιό λόγο αποτελεί μέρος του έργου μαζί με τη δική σου μεριά της αλληλογραφίας με το μουσείο;

Είναι ένα έγγραφο 8 σελίδων που περιγράφει σε κατηγορίες τα κτίρια στην Ελλάδα που διαθέτουν την ίδια, ελβετικής κατασκευής, ωρολογιακή εγκατάσταση.

Το έγγραφο αυτό ήρθε στα χέρια μας, από την παράλληλη με την επικοινωνία με το ΕΜΣΤ, έρευνα και επικοινωνία με την ελβετική εταιρεία MOBA TIME και τους αντιπροσώπους της στην Ελλάδα, που διενεργούσαμε με τη RODEO.

Η έρευνα αυτή αρχικά αποσκοπούσε στην τεχνική προετοιμασία της εγκατάστασης στην περίπτωση έγκρισης του δανείου, όμως όταν εστάλη το συγκεκριμένο έγγραφο, **βρεθήκαμε μπροστά σε μία λίστα που απαρτίζεται από συνολικά 291 κτίρια συνήθως δημόσια στον χαρακτήρα τους, που διαθέτουν το ίδιο σύστημα χρόνου από την ίδια εταιρεία.**

Η λίστα που είναι όλη γραμμένη με κεφαλαία γράμματα περιλαμβάνει επίσημα ιδρύματα που σχετίζονται με στάτους διακυβέρνησης, και τις δημόσιες, κρατικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, το στρατιωτικό και εκπαιδευτικό σύστημα. Ανάμεσα σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε νοσοκομειακές κλινικές και σε μονάδες ΔΕΗ και ΙΚΑ, σε αεροδρόμια και σταθμούς Μετρό, το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης εμφανίζεται στη λίστα κάτω από την κατηγορία ΔΙΑΦΟΡΑ.

Το έγγραφο βρίσκεται μαζί με την αλληλογραφία και τα εγχειρίδια διότι μέσω μίας αναλυτικής καταγραφής συνδέει όλους τους θεσμούς που περικλείει και κατ' επέκταση και το ΕΜΣΤ με θέματα διακυβέρνησης, πρόσβασης, υγείας και δικαιοσύνης.

Μια έρευνα της ίδιας της συνθήκης, της κοινότητας και της οικονομίας μέσα στην οποία διαμορφώνεται

Πέρα από τα ρολόγια και τις μητέρες τους, τα υπόλοιπα αντικείμενα που αποτελούν το έργο πώς προέκυψαν;

Στο πρώτο δωμάτιο και κάτω από τον τίτλο μητέρα ύλη υπάρχει η αλληλογραφία με το Μουσείο σε 4 αρχειακούς φακέλους και διαφάνειες, (σημείωση, δεν έχει δοθεί ακόμα συγκατάθεση για την κοινοποίηση της από το ΕΜΣΤ και οποτε η επικοινωνία από τη μεριά του Μουσείου καλύπτεται με μαύρο χρώμα). Η μητέρα μετάδοση, είναι ένα βίντεο που αποτελείται από 945 φωτογραφίες - αναλυτική καταγραφή της απεγκατάστασης όπως έλαβε χώρα στις 22 Σεπτεμβρίου 2022. **Διαρκεί περίπου μιάμιση ώρα και προβάλλεται κατόπιν αιτήματος στον υπολογιστή της διευθύντριας, η οποία και διακόπτει την εργασία της για τον χρόνο αυτό.**

Τα υπόλοιπα αντικείμενα που απαρτίζουν την έκθεση, η μητέρα σκελετός, η μητέρα φως,

η μητέρα στάση, η μητέρα εργασία, αναφέρονται και αντιγράφουν προϋπάρχοντα στοιχεία της γκαλερί, υποδεικνύοντας έναν εγκάρσιο τρόπο εργασίας που είναι προσεκτικός στις συνθήκες δυνατότητας της έκθεσης - αρχιτεκτονικές, οικονομικές, γλωσσικές, οργανωτικές. **Τα αντικείμενα που είναι πολλαπλά, αποκτούν την αξία που αντιστοιχεί ποσοστιαία στα λειτουργικά έξοδα της Rodeo για το χρόνο που φιλοξενεί το έργο τέχνης καθώς και για την παραγωγή του.**

Ποιό θα έλεγες ότι είναι το βασικό ενδιαφέρον σου ως καλλιτέχνη τη δεδομένη στιγμή;

Με ενδιαφέρει μια πρακτική που είναι πάντα μια έρευνα της ίδιας της συνθήκης, της κοινότητας και της οικονομίας μέσα στην οποία διαμορφώνεται. Όχι μόνο σε σχέση με τους θεσμούς του πεδίου της τέχνης αλλά μάλλον ως συμμετοχή σε διαδικασίες και πρακτικές που διατρέχουν όλα τα συστήματα που οργανώνουν τις λειτουργίες και τα συναισθήματα μας.

Πρόσφατα συμμετείχες σε μια ημερίδα για τις ημέρες καριέρας στην ΑΣΚΤ. Ως καλλιτέχνης με αξιολογή καριέρα τι θεωρείς ότι μπορεί να γίνει για την υποστήριξη/βιωσιμότητα των καλλιτεχνών στην Ελλάδα σήμερα;

Ο όρος, ημέρες καριέρας, πρώτα από όλα ανήκει σε άλλους προσανατολισμούς. Την ημερίδα αυτή την οργάνωσε στην ΑΣΚΤ η Artworks, της οποίας είμαι κι εγώ fellow για το 2020, και είναι ένας ιδιωτικός οργανισμός, που παρέχει στους καλλιτέχνες οικονομική υποστήριξη μέσω υποτροφιών ανάμεσα σε άλλες πρωτοβουλίες και κινήσεις που έχουν θεσπιστεί πολύ πρόσφατα και σχεδόν αποκλειστικά από ιδιωτικά ιδρύματα. Ως καλλιτέχνης που σπούδασε, ζει και δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, θα ήθελα λοιπόν να σας παραπέμψω στη σελίδα των μελών ΔΕΠ του τμήματος εικαστικών τεχνών της ΑΣΚΤ, που υποδεικνύει ένα μείζον ζήτημα άνισης έμφυλης εκπροσώπησης στις ανώτατες βαθμίδες προσωπικού της σχολής.

<https://www.athinorama.gr/texnes/3010107/iris-touliatou-giati-exeis-metaferei-sti-gkaleri-rodeo-ola-ta-rologia-tou-ethnikou-mouseiou-sugxronis-texnis-kai-tis-miteres-tous/>